

ZGLEDI NAREČNEGA IZRAZJA

Kot vsa manjša ali večja področja slovenskega jezikovnega ozemlja ima tudi moja rojstna vas in njene sosede (Ravni, Sv. Lenart, Martinj Vrh) svoj besedni zaklad. Ta vsebuje besede, ki so skupne knjižnemu jeziku ali drugim narečjem, pa tudi veliko takih, ki jih nisem slišal še nikjer drugje. Prav besede, ki so drugačne kot v knjižnem jeziku, so že dolgo pritegovale mojo pozornost. Začel sem jih zapisovati in tako je nastal slovarček, ki zaenkrat vsebuje okrog 650 besed.

Tu podajam nekaj zgledov in sicer v običajnih stavčnih zvezah, kakor se govorijo pri nas doma. V prvem delu so oštevilčeni narečni stavki, v drugem delu pa prevod teh stavkov v knjižni jezik. Če v knjižnem jeziku ni ustreznega izraza ali pomena, je v oklepaju dodana razlaga. Narečni stavki niso pisani v fonetični transkripciji, označena je le ožina e in o (pika spodaj) in na dvo- ali večzložnicah mesto naglasa. Besede, ki jih želim predstaviti, so tiskane razprto.*

1. A veš, kok jo j bra'nov sem pa ke, pa kok i b'ruhov name. Ta prav drvo'poh!
2. V'čerej i že mal bre'hov, k se j tok der'jaškov.
3. Kdō ga v pa 'cērov, ke j tok naza'sōnan.
4. N'kar na žen'takga 'bežna!
5. I na'rēdu ba'ruho, pa ga j 'Jōže poj 'dober s'fodrov. Pa še 'cebnu ga je, k se j še 'nekej ceh'tinu.
6. Poj sta pa sle'čala pr G'rōhc v gos'tiln. Tist F'rence ga tud 'dober na'tiče na nos, ma že fēst 'lēmpo.
7. Čist ga j stra'pala.
8. No, što'bečk, tō se t 'šika, de s ih 'dōbu po rit!
9. Š'pičmoh r'men!
10. N'kar na lav'žerej o'kol!
11. Ot'roc so se pa 'lajhal okōl 'hiše, de jh ni blō za 'lajdat.
12. N'kar se tok na komaj'sej, dej m kluč, de bom lohk 'češno vb'rav!
13. Ta ma pa ker'dit, i vōrn h'lovk.
14. Prej i go'rel na vso ico, zej j pa že pom'nul.
15. Kok se j pokoj'nov, tra'ponder.
16. Kva pa pa'lovškaš gost mlēk, se ga vš čist zbrloz'gov!
17. Mal mu j zastra'nēl z 'avtam.
18. Dej se že z'mōngej od te!
19. Kok i le'pō vš'mecan.
20. Sam zmrduš'vov b se, ž'mēndra.
21. Ta j pa pre'cej 'žižlast.

* Prispevek je z jezikovnega in terminološkega vidika pregledala in uredila mag. F. Benedik, Dialektološka sekcija Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU.

22. V žup i ž'mukl.
23. Kva se pa lomen'taš, na gmaħ bod!
24. 'Fejte'bõr, 'same 'fõrće dëlaš. Te m tok frta'muznu!
25. Tist i pa ta p'rava ž'mõla. Se tok po'mulen dr'ži.
26. Kva se pa dr'palte vkõl čvel'naka! Bo 'ķerģa č'vëla vk'lala, poj bo pa set!
27. Kar pejd cokr'pokam, ke s tok na'vižn.
28. Neč se na nap'ravlej, sam sprem'lajov b se, sklëšk!
29. 'Neħej se 'ripsat po kloř, kva s tok nag'mahn.
30. A veš, kok i biv F'rence naz'nān, kej b'rado 'pustu. Napre'čudnsk.
31. Kva pa 'luskaš z v'ratm? Pok'lansk ja!
32. Kva pa maš za ene p'ravhe?!
33. Jo'hana j šla v 'taberħ, pa ni bla Debe'lakovca neč zado'võlna z nõ, ke j 'taka 'toħna. Zlo so jo 'tadlal.
34. Ud'kar i pa za'čëla tok tav'gat pa traj'nat, se jo pa v'bedn več na vg'lejšta.
35. Sam flan'ķerov be!
36. N'kar tok na pa'liž! Dej m ma'šince, bom v š'porget za'ķõrla.
37. Ti 'mršna, ti!
38. I biv tak ket ena 'vosa, ke ga j un na'šuntov. Sam jest se ga 'nism neč šo'nërala, m sm mu 'rekla: »N'kar tok na la'goj, ket b t mal peč'leļ! Ke b pa 'mõgu prešiča okomaj'sat, se s pa podre'kov! 'Edn b te 'mõgu 'enkat fest pre'gumpat! 'Mene že na vš štant'vov!
39. Poj i pa 'puhnu s pe'či, m sta se za'čëla ro'kavt. Laj'bõn ga j 'dober oč'o'fov.
40. Kva se s pa v'kilu te? A se t neč na 'võla?
41. 'Ladotov so se vez'val.
42. Sam ke na biv ta star 'taka 'gula. Za 'tisto vese'lico v 'Javorjah i pa tok goma'ziv.
43. 'Vidmar pa sam 'handla m pa š'verca z 'dilam.
44. 'Kok'pej. 'Lojzka m pa 'Pavle se reš 'dober po'bërata. Se sta pa še mla'da.
45. 'Ata j pa ta prav p'lazovnk. 'Kešno reč pa tud tok peš'ta, de ga ni za g'leđat.
46. Kva se pa komaj'saš te? Pejd raj 'japka peže'nat!
47. U, kok i hlas'tala! Ta pa res nima 'masnge.
48. Pr maš i bla 'masa ldi. Še ta star 'Miznkar jo j moš'nov 'dol po 'põt.
49. Ti b biv čist v 'redu, če na biv tak navb'tes.
50. A te 'reřvka 'daje! Tõ pa na bo za 'rinats tboj. Neč se na rah'lej, se vëm de s 'rořkov po 'mojmu 'tošnnu. 'Tisto f'lašõ š'nopca v mo'rajnc s že tud st'ruskov!
51. U, zej se s pa po'kidov. Jošk pa že na š'vindla z 'lešam, to pa na vš trenč'lov!
52. 'Unad'va se tud kar nap'rej peč'kata.
53. N'kar se na pe'žin, boš pruh 'dõbu!
54. Poj so se pa 'põjal okol 'hiše po tist žlo'fuder. 'Žiher b jeh mal z'linksala.
55. A veš, 'letov Frenčk ma pa fešt ž'nõro.
56. A'ģa, 'tõle se t je pa pofejte'bõrl!
57. Ž'lajpoh navk'reřn! Pa še navrd'jan pov'rh!

58. A veš, de se j tok naša'm arla, de j bla ket ena 'Vorša!
59. Blez, ja.
60. 'Qle j zlo v'z etn.

1. Ali veš, kako je živčno hodil sem ter tja, pa kako se je kregal name. Pravi neotesanec!

2. Včera j že malo pokašljeval, ker se je tako podil naokrog.

3. Kdo ga bo pa prenašal, ko je tako neotesan.

4. Nikar ne zganjaj takega hrupa!

5. Naredil je oslarijo, pa ga je Jože dobro oštel. Pa še brcnil ga je, ker je še nekaj otresal z jezikom.

6. Potem sta pa čepela pri Grohcu v gostilni. Tisti France se tudi dobro naliva, ima že zajeten trebuh.

7. Čisto ga je zmešala.

8. No, pobček, prav ti je, da si jih dobil po riti!

9. Zajedljivec zoprni!

10. Nikar se ne potikaj naokrog!

11. Otroci so se preganjali okoli hiše, da jih ni bilo za prenašat.

12. Nikar se tako ne obiraj, daj mi rogovilo, da bom lahko obral češnjo! (Rogovila, s katero pritegneš vejo).

13. Ta pa ima veljavo, je človek na mestu.

14. Preje je gorelo na vso moč, zdaj je pa že pojenjalo.

15. Kako na debelo se je zlagal, trap.

16. Kaj pa potresaš kisló mleko, saj ga boš čisto spremešal!

17. Z avtom ga je malo zaneslo s poti.

18. Daj se že skidaj od tod!

19. Kako lepo na kratko je pristrižen.

20. Samo zmrdoval bi se, sitnoba.

21. Ta je pa precej čenčav.

22. V juhi so sprijeti rezanci. (žmukl: nekaj sprijetega, prepletenega: rezanci, slama, seno, trava...)

23. Kaj se pa presedaš, pri miru bodi!

24. Fej te bodi, same oslarije delaš. Ti bom tako pritisnil!

25. Tisti je pa prava pokrita rihta. Tako potuhnjeno se drži.

26. Kaj pa norite okoli čebelnjaka? Bo koga čebela pičila, potlej bo pa sit!

27. Kar pojdi šilom in kopitom, ko si tako nagajiv.

28. Nič se ne delaj, samo spremljal bi se, prismodež! (spremljati se: biti nemiren, delati različne gibe z rokami, nogami, skakati, plezati po stolih..., navadno v zvezi z otroki)

29. Nehaj se drsati po klopi; kaj si tako nemiren.

30. Ali veš, kako je France grd zgledal, ko si je pustil brado. Prečuden je bil. (neznan: grd na pogled)

31. Kaj pa loputaš z vrati? Preteto vendar!

32. Kakšne neslanosti pa so to?!

33. Johana je šla v dnino, pa ni bila Debeljakovica nič zadovoljna z njo, ker je taka počasnela. Zelo so jo dajali v nič.

34. Odkar je pa začela stresati take neslanosti, je nihče več ne vzame za mar.

35. Samo pohajkoval bi!

36. Nikar tako ne kuri v peč! Daj mi vžigalice, bom zakurila v štedilniku.

37. Ti nepridiprav, ti!

38. Je bil hudo razkurjen, ker ga je oni nahujskal. Ampak jaz se ga nisem prav nič bala in sem mu rekla: »Nikar tako ne vpij, kot bi bil malo zmešan! Ko pa bi moral obdelati prašiča, si se pa podelal v hlače! Kdo bi te moral enkrat dodobra premlatiti! Mene že ne boš imel takole v strahu!«

39. Potlej je pa skočil s peči in sta se začela priverjati. Lajbon mu jih je dobro nametal.

40. Kaj si se pa vgnedil tu? A se ti nič ne da?

41. Ladotovi so proslavljali rojstni dan. (vezovati se: dobro jesti, piti in se nasploh lepo imeti ob godu ali rojstnem dnevu)

42. Samo, ko ne bi bil stari tak molčečnež. Za tisto veselico v Javorjah pa je tako pritiskal.

43. Vidmar pa samo prekupčuje in veriži z deskami.

44. Kakopak. Lojzka in Pavle se pa res dobro razumeta. Saj sta pa še mlada.

45. Ata je preveč hiter in tečen za delo. Kako stvar pa tudi tako počasi dela, da ga ni za gledat.

46. Kaj se pa obiraš tu? Pojdi raje skrhljat jabolka!

47. Oh, kako je hlastala! Ta pa res nima mere. (hlastati: pretiravati v govorjenju, bahavo, preveč govoriti)

48. Pri maši je bilo veliko ljudi. Še stari Miznikar jo je mahal dol po poti.

49. Ti bi bil čisto v redu, če ne bi bil tak neotesanec.

50. Ali te že premika od želje po pijači! S tabo bo pa težko shajati. Nič se tako prostodušno ne sme, saj vem, da si brskal po moji denarnici. Tisto steklenko žganja iz omarice (zidne) si že tudi pognal po grlu!

51. O, zdaj si se pa na debelo zlagal. Jože pa že ne prekupčuje z lesom, tega pa že ne boš trobezljal!

52. Onadva se tudi kar naprej prepirata.

53. Nikar se ne napenjaj, boš dobil kilo!

54. Potem pa so se podili okoli hiše po tisti snežni brozgi. Lahko bi jih malo oštela.

55. Ali veš, Iletov Franček ima pa debelega curaklja.

56. Aha, tole se ti pa je ponesrečilo!

57. Teslo hudobno! Pa še nesnažno povrhu! (neokreten: hudoben ali neroden)

58. Ali veš, da se je tako neokusno napravila, da je bila izrezana Urša. (vaška beračica, zdaj že leži pri večnem počitku)

59. Saj, ja.

60. Olje se hitro porabi.